

УДК 811.161.2+ 1'37

ГРАДУАЛЬНІСТЬ ЯК СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ОЗНАКА ДІЄСЛІВНИХ ПРЕДИКАТИВ ПРОЦЕСУ НА ТЛІ АСПЕКТУАЛЬНИХ ПОНЯТЬ

Галина Кутня

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови,
вул. Університетська, 1/234, 79001, Львів, Україна,
тел.: (032) 239 47 17*

Розглянуто структурно-семантичну ознаку градуальності, властиву дієсловам у функції предикатив процесу, у взаємозв'язку з аспектуальними поняттями внутрішнього порогу, родів дії, фазовості, динамічності, часової локалізованості. Проаналізовано окремі модифікації цієї ознаки обставинними детермінантами.

Ключові слова: предикати процесу, градуальні дієслова, внутрішній поріг, динамічність, фазовість, часова локалізованість.

Аналіз дієслівної лексики в лінгвістиці сьогодні проводять у трьох аспектах: 1) денотативному (онтологічна класифікація): дієслова руху, мовлення, мислення, набуття ознаки тощо; 2) парадигматичному (класифікація з урахуванням денотативних та сигніфікативних ознак): дієслова стану, процесу, дії, якості; 3) синтагматичному (класифікація, зорієнтована на валентний потенціал одиниць): одновалентні, двовалентні, тривалентні тощо дієслова. Незважаючи на значні здобутки сучасної «вербалістики», досі лишаються актуальними окремі питання, зокрема, зорієнтовані на синтезований підхід до оцінки дієслівного значення.

Статтю присвячено аналізу градуальних дієслів у функції предикатив процесу як одного з основних семантичних типів предикативних синтаксем, описаних у сучасній українській граматиці (І.Вихованець, М. Мірченко, С. Межов, М. Вінтонів), у взаємозв'язку денотативного, парадигматичного та синтагматичного підходів. Зазначеному типові предикатив приписують семантичні ознаки динамічності, фазовості, часової локалізованості, пасивності суб'єкта. Відтак лексичне вираження таких одиниць стосується дієслів, які позначають зміни, що не залежать від волі суб'єкта, напр.: *Професор посивів. Квітка зів'яла. Схил руйнується. Сніг тане. Економіка занепадає.*

Термін «градуальність» як властивість, що відображає міру і ступінь вияву ознаки, у мовознавстві запропоновано недавно, хоча суміжні з ним поняття, такі як «компаративність», «внутрішня межа», «динамічність», «інхоативність», які формують структуру лексико-граматичного значення окремих класів дієслів, викликали зацікавлення мовознавців ще із 60-х рр. ХХ ст. [1; 2; 4; 11; 12; 13], [15].

Категорійна інтегральна сема процесів – «кількісні та якісні зміни суб'єкта» – свідчить про наявність у структурі предикатив процесу компонента градуальності. Цей концепт, з одного боку, є універсальним явищем, а з іншого –

ментальним національно-специфічним утворенням, змістом якого є сукупність знань про об'єкт, а вираженням – сукупність мовних засобів. Фреймова структура процесів на «дограматичному» рівні співмірна з концептом компаративності. Категорійні особливості таких предикатів підпорядковані лексико-граматичній структурі дієслів у цій функції. Важливою семантико-функціональною ознакою аналізованих одиниць виступає їхня вторинність. При граматичній деривації семантична конкретність предикатів досягається шляхом звуження значення у вихідних словах. Це відбувається на рівні двох дієслівних парадигм – безпрефіксних і спрефіксованих одиниць. Різні механізми творення цих груп позначаються і на категорійних особливостях предиката, тому першочерговим завданням видається саме таке розмежування предикатної лексики.

Між словотвірними типами і лексико-семантичними групами дієслів у функції процесу простежується певна закономірність: лише окремі афікси є модулянтами загального значення градуальності – «ставати / стати якимось, набувати / набути якоїсь ознаки чи властивості». Це засвідчує доцільність їхнього семантичного аналізу в контексті з аспектуальними характеристиками, зокрема з ознакою **родів (аспектів) дії**. Останні пов'язуємо з фазовістю дієслівних предикатів загалом і процесу зокрема та розмежуємо залежно від структурно-словотвірних особливостей лексем.

Відтак **безпрефіксна** лексика предикатів репрезентує процес у серединній фазі і співвідноситься з графемою недоконаного виду. Це похідні дієслівні утворення з конкретним значенням, мотивованим дериваційною базою – якісними прикметниками, зрідка іменниками. Такий тип відношень залежить як від здатності атрибутивної ознаки трансформуватися в ознаку процесуальну, локалізовану в часі, так і від особливостей процесного значення, вираженого дієслівним суфіксом. «Ономасіологічна база (у відприкметникових дієсловах – Г. К.) актуалізується дієсловом «ставати», а ономасіологічна ознака – твірним прикметником», – зазначає В. Грещук [9, с. 42]. Можна відзначити смислову спільність прикметника і лексико-граматичних похідних у функції предикатів процесу: обидва класи означають наростання будь-якої ознаки, посилення якості, але прикметникові форми передають це статично, а дієслова-процеси – динамічно, порівн.: *Дівчина весела / Дівчина веселіє. Дівчина веселіша / Дівчина веселішає*. Сама інтерпретація предикатної ознаки – «ставати / стати якимось» – дає підстави стверджувати про транспонування графем компаратива і суперлатива в синтаксичну сферу дієслів.

У функції предикатів процесу засвідчуємо градуальні дієслова з такими афіксами:

- 1) **-а-**: *багатишати (багатішати), веселішати, гострішати, добрішати, дрібнішати, кислішати, лютішати, дорожчати, вужчати, коротшати, поганішати (поганишати)* тощо;
- 2) **-і-**: *пітніти, дрібніти, іржавіти, дірявіти, повніти, мужніти, буряковіти, потужніти, кременіти, кисліти, бубнявіти, байдужніти, попеліти* тощо;
- 3) **-ну-**: *грубнути, блякнути, гаснути, глухнути, гуснути, жовкнути, квітнути, креснути, сохнути, сліпнути, пухнути, тухнути*.

Виділені афікси не мають чітко окресленого семантичного навантаження, що підтверджує й І. Ковалик: «Значення суфіксів мають більший ступінь абстрактності порівняно з префіксами, які переважно зберегли своє первинне локально-просторове значення», – зазначає мовознавець [10, с. 24]. У функції

предикатів процесу дієслова із суфіксами **-а-**, **-і-**, **-ну-** реалізують градуальне значення, закріплене за семою «зміна стану». Особливо близькими за значенням є одиниці останніх двох груп: семантична спільність афіксів **-ну-** та **-і-** засвідчена словотвірними синонімами в межах спільнокоренових рядів: *жовтіти* – *жовкнути* (*ставати жовтим*); *шкарубіти* – *шкарубнути* (*ставати шорстким*); *густіти* – *гуснути* (*ставати густим*); *твердіти* – *тверднути* (*ставати твердим*). Семантична близькість усіх дієслів із значенням «нагромадження певного стану, перехід до нового стану» дає підстави для об'єднання їх в один рід дії – інхоативний [13, с. 18]. Зазначимо, що останній притаманний лише дієсловом, здатним виконувати функцію предикатів процесу.

Привертає увагу те, що дієслова із суфіксом **-ну-**, які становлять непродуктивний тип у порівнянні з іншими [7, с. 138], відображають утрату, уповільнення, шезнення якоїсь позитивної ознаки (процесивно-статичне значення «*квітнути*» варто розцінювати радше як виняток). В інхоативних дієсловах з іншими суфіксами такої закономірності не спостережено.

Дієслова із суфіксом **-а-** засвідчують не безпосереднє набуття ознаки, а лише її вияв більшою мірою: *гострішати* (*ставати більш гострим*); *жовтішати* (*ставати, робитися жовтішим*). Вони є специфічно українськими, адже синтетичних компаративних утворень в інших слов'янських мовах немає.

Окрему групу безпрефіксової лексики становлять дієслова із **-ся**. Градуальну ознаку має незначна кількість таких одиниць (значно більше спрефіксованих). Це дієслова із суфіксом **-и-**: *кущитися*, *пузиритися*, *галузитися*, *дрібнитися*, *гноїтися*, *морозитися*, *в'ялитися*, *коренитися*, а також незначна кількість з **-ува-**: *паралізуватися*, *поляризуватися*, *брунькуватися*, *нейтралізуватися*. Унаслідок приєднання постфікса до перехідних дієслів «нейтралізується» активність їхньої семантики, **-ся** вказує на зосередження процесу в суб'єктові. При додаванні **-ся** до дієслів із суфіксом **-і-** також звужується їхній значеннево-функціональний діапазон. Якщо «*біліти*» можемо розглядати як статичну ознаку і динамічну, то «*білітися*» – лише як стан, окреслений семою «виділятися білим кольором». Відсутність у структурі таких дієслів семи активності свідчить про те, що їх не можна вважати у предикатній функції процесом.

Власне зворотнє значення **-ся** і семантика нагромадження чи становлення предикатної ознаки тісно корелюють між собою, про що свідчать синонімічні зв'язки окремих зворотних дієслів з інхоативами: *дрібнитися* = *дрібніти*, *хмаритися* = *хмарніти*, *старітися* = *старіти*, *тьмитися* = *тьмяніти*, *темніти*.

Лексична база предикатів процесу поповнюється і шляхом приєднання префіксів-модифікаторів, – як до інхоативів: *сохнути* → *висохнути*, *відсохнути*, *досохнути*, *засохнути*, *пересохнути*, *підсохнути*, *присохнути*, *просохнути*, *розсохнути(ся)*, *усохнути*, так і до безпрефіксових основ інших дієслів, зокрема статичних: *горіти* → *вигоріти*, *відгоріти*, *догоріти*, *згоріти*, *підгоріти*, *перегоріти*, *розгоріти(ся)*, *загоріти(ся)*. Окремі дієслова утворюються від іменників → *вилюднювати* (префіксально-суфіксальним способом), *випогоджуватися* (префіксально-суфіксально-постфіксальним). В утворенні **спрефіксованої** одиниці відбувається взаємоконкретизація префікса і твірної основи насамперед щодо внутрішньої часової характеристики. Зміна способу дії тісно пов'язана із семантикою фазовості: префікси **ви-**, **від-**, **до-**, **за-**, **з-** (**зі-**, **зо-**, **с-**), **на-**, **над-**, **о-** (**об-**), **пере-**, **під-**, **по-**, **при-**, **про-**, **роз-**, **у-** (**в-**) змінюють серединну фазу процесу на кінцеву чи початкову. Семантично вони корелюють із локально-просторовими прийменниками. І. Вихованець зазначає, що

«просторові префікси і прийменники співвідносяться у трьох основних семантичних зонах лінійної орієнтації руху – вихідного пункту руху, кінцевого пункту руху і шляху руху, причому початкова і кінцева точки засвідчені найбільшою кількістю корелятивних пар» [5, с. 194]. Справді, відповідно до ознаки фазовості, в усіх спрефікованих дієсловах можна виділити починальні та завершальні роди дії [6, с. 236], які взаємодіють з аспектуальними ознаками внутрішнього порогу, спрямованості до результату та його досягнення. Зауважимо, що зарахування окремих спрефікованих дієслів до таких родів є проблемними, зокрема, це стосується одиниць із префіксом *за-*: *закіпїти*, *загуснути*, *забродити*. У цих одиницях спостерігаємо діалектичний зв'язок сем «початок» і «кінець». Ця особливість цілком узгоджується з онтологічними властивостями процесних синтаксем: будь-яка кількісна чи якісна зміна характеризується завершенням одного стану суб'єкта і початком нового.

Градуальність предикатів процесу корелює і з аспектуальною ознакою **внутрішнього порогу** (внутрішньої межі, чи граничності), яка ґрунтується на векторності фізичного часу [14, с. 4]. Така властивість, як відомо, стосується семантики категорії виду. Її зазвичай розглядають на фоні інших внутрішньочасових ознак: динамічності, фазовості, аспектів дії, часової локалізованості. Значення градуальності процесів передбачає наявність внутрішнього порогу незалежно від видового значення – як в одиницях доконаного виду, так і недоконаного. Зокрема, мовні ситуації, репрезентовані градуальними дієсловами недоконаного виду: *Дівчина гарнішає. Полуниці перезривають* прогнозують, що процес у своєму розвитку дійде до межі, зафіксованої доконаним видом дієслів (*Дівчина погарнішала. Полуниці перезрїли*), й отримає результат, відображений у статичній ситуації (*Дівчина гарніша. Полуниці перезрїли*). Отож, дієслова у формі доконаного виду мають реальну межу, а недоконаного – лише потенційну [4, с. 15], яка залежить від наявності парної доконаної форми, а відтак від концентрації сем, що вказують на ознаку динамічності. Зазначимо, що у спрефікованих дієсловах недоконаного виду засвідчено високий ступінь імовірності отримання результату, що зумовлене і семантикою префікса, і наявністю парної грами доконаного виду, яка вказує на реальне завершення процесу: *Виноград достигав (і достиг)*. *Дівчина засмагала (і засмагла)*. Натомість у дієсловах неспрефікованих одновидових часову межу вгадати не можна. Показовими щодо цього є процесивно-статичні дієслова. Вони не мають парної доконаної форми, тому не можуть бути оцінені як предикати процесу (можливо, їх варто вважати процесуальними станами): *Вино бродить. Вугілля жевріло. Надворі морозить. Бузок квітє. Вода кипить*.

Ознака порогу, яку приписуємо градуальним дієсловам, не є однозначно трактованою властивістю. У багатьох одиницях її можна інтерпретувати по-різному. Зокрема, завершеність дії не завжди виступає універсальною категорійною ознакою доконаного виду [8, с. 8; 4, с. 17]: багато дієслів у цій граматичній формі (*побадьорїшати, зрости, зміцїнити, витягнутися, погладшати* тощо) містять реальну межу процесу (граматично виражену), але не засвідчують кінцевого результату. Це підтверджує їхня сполучуваність з обставинами міри і ступеня. Ситуації-висловлювання *Хлопчик трохи підрїс за це літо. Пухлина дешо зменишлась. Вода випарувалася на чверть посудини* свідчать про вірогідність продовження якісних змін суб'єктів.

У реченні ознака порогу може модифікуватись обставинними конкретизаторами. Багатозначні дієслова недоконаного виду (*сірїти, золотитися, багря-*

нитися) можуть мати двояку інтерпретацію внутрішньої межі, залежно від реалізації значення. Висловлювання *День за днем дерева все більше жовтіють* засвідчує сему динамічності, що корелює з потенційним внутрішнім порогом ознаки. Інший ситуативний контекст *Тут так багато жовтіє кульбаби у траві* показує реалізацію статичного значення, а отже, відсутність внутрішньої межі.

Контекстні модифікації дають підстави розглядати, крім внутрішньої межі, і зовнішню, зумовлену комунікативним завданням висловлювання. Остання є актуальною для зазначених вище процесуальних станів. У значенні таких безпрефіксних дієслів не міститься прогнозованої завершеності процесу. Лише зовнішні (контекстні) чинники можуть накласти часові обмеження на їхню тривалість. Такими є обставинні детермінанти темпоральності: *Зоря горіла на заході недовго. Світло в його кімнаті горіло лише до одинадцятої години вечора*. Органічно в таких висловлюваннях виглядає минулий час дієслів. Інша форма граматичного часу типізує ситуацію: інформація про процес спирається в такому разі на попередній досвід спостерігача-перцептора: *Світло в його кімнаті щодня горить до одинадцятої години вечора. Картопля варитиметься лише двадцять хвилин*.

Контекстна ситуація не залишає поза увагою й інших внутрішніх властивостей дієслова-предиката. Загалом предикати процесу, залежно від реалізації у мовленні, можна сприймати по-різному. Нижче наводимо ситуації-висловлювання з градуальним дієсловом «*бліднути*» у предикатній функції процесу, які можуть мати різну інтерпретацію:

1. Процеси можуть містити потенційну імпліцитну межу, виражену недоконаним видом. Така форма має конкретно-референтний статус і виконує основну функцію – конкретно-процесуальну, напр.: *Зоря на сході поступово **блідне**, віщуючи народження нового дня*. Динамічність реалізованого значення засвідчена медіальною фазою процесу. У координатах часу він займає спадний відрізок і характеризується відсутністю контролю з боку суб'єкта.

2. *Дівчина раптом **блідне**, і він розуміє, що сказав дурницю*. У такому реченні динамічне значення процесу співвідноситься із завершальною фазою дії, її цілісністю. Недоконаний вид, відповідно до комунікативного завдання висловлювання – передати різку зміну емоційного стану суб'єкта, використовують у значенні доконаного, тому можна вважати внутрішню межу процесу реальною. Використання дієслова у формі доконаного виду, а відтак і в минулому часі, дещо б знизило актуальність ситуації.

3. *Вона щоразу **блідне**, як бачить кров*. Таке висловлювання передає «множинну» ситуацію, що акумулює в собі одиничні, подібні між собою випадки. Повторюваність нейтралізує властивості часової локалізованості і динамічності. Утрачається актуальність події, а з нею – ознака перцептивності, властива конкретно-процесуальній функції недоконаного виду. Набуття ознаки *блідості* сприймаємо як типовий стан суб'єкта, його властивість. Це позначається і на трактуванні внутрішнього порогу дієслова *бліднути*. Інхоативне значення процесу зближується з так званим багатократним способом дії – ітеративним.

Градуальність дієслів у функції предикатів процесу загалом засвідчена в мовленні широкою сполучуваністю з детермінантами. Особливо показовими є поширювачі зі значенням міри і ступеня. Сполучуваність із ними продиктована онтологічною сутністю процесів – якісних змін субстанції. Така детермінація зумовлена передусім компонентом динамічності у структурі процесів: обставинні поширювачі модифікують предикатну ознаку саме за цим параметром. Це

відбувається вказівкою на ступінь реалізації процесу: *Кім зовсім здичавів у порожньому дворі і перебрався на поле ловити мишей (Ю. Яновський). А сам монастир помалу занепадав (В. Шевчук).*

Значення міри і ступеня корелює із семантикою швидкості. Мовознавці, з'ясовуючи об'єктивні ознаки різних предикатів, стверджують, що лише динамічні в часі дієслівні одиниці наділені можливістю такої детермінації [3, с. 16; 1, с. 115; 16, с. 494]. Із відповідними компонентами поєднуються дієслова на означення процесів і дій, причому передусім фізичних; стани ж, на відміну від них, не мають такої властивості, порівн.: *Хлопець швидко біжить. Трава швидко зеленіє*, але *Хлопець швидко сумує*. **Трава швидко блищить** – некоректні висловлювання.

Для предикатів процесу властиве сполучення з детермінантами:

1) що означають характер перебігу процесу і його ступінь, а також увиразнюють якість процесу (*різко, швидко, бурхливо, помалу, поволі, дуже, враз, постійно*): *І довго сидів, окутаний сутінками, що поволі гусли довкола нього, аж змерзли йому ноги (В. Шевчук). Довго-довго давнє літо давнiло... (М. Вінграновський). *І тільки тоді небо ніби струнулося, і на ньому всі одразу засвітилися зорі (В. Шевчук);**

2) що посилюють категорійне значення кількості (*все більше, зовсім, багато, трохи*): *Біднесенький мій ліс, він зовсім задубів! (Л. Костенко). А вишні вже й червоніли трохи (В. Шевчук). Все більше розколювались хмари (М. Стельмах). Світло розливалось все більше (В. Шевчук). Вона зблідла ще дужче (Л. Яновська). Він чисто знемiгся (В. Підмогильний). Він потроху заспокоювався (В. Підмогильний). Все згоріло дотла (О. Довженко).*

Детермінанти обох груп увиразнюють градуальність процесу щодо родів дії: обставини першої групи посилюють фазові ознаки процесної ситуації (початок, результат, власне тривалість); другої – деталізують кількісно-часові характеристики предикатів.

Детермінація зі значенням міри і ступеня регламентує часову локалізованість предиката: *І що далі, то все дужче та дужче росла його туга (Л. Яновська).* Залежно від лексичного значення, адвербіальні компоненти репрезентують предикативну ситуацію в «розгорнутому вигляді» – як висхідний чи спадний процес (*помалу, швидко, ще більш, поступово*) або у «згорнутому» – як точку на часовій осі (*раптом, ураз, зовсім*). Останній вияв указує на результат станових чи якісних змін суб'єкта.

Аналізовані поширювачі у структурі речення виступають чіткими, а іноді і єдиними показниками процесів. Передусім це стосується речень, у яких предикатну функцію реалізують лексико-семантичні варіанти багатозначного безпрефіксного дієслова (*біліти, жовтіти, ясніти, багрянiти, рябіти* тощо). Наявність у реченні таких детермінантів свідчить про реалізацію функції предикатів процесу, оскільки одиниці зі значенням стану не можуть поширюватись такими компонентами: *Розливалось синє світло, і все навколо ще більш синіло, а передусім трава (В. Шевчук). → Порівн.: Небо синіло, як широке шатро... (І. Нечуй-Левицький); Ця барва не залишалася незмінною, перламутрово виграла й ледь помітно для ока темніла (В. Шевчук). → Порівн.: Переді мною темніла смужка виораного поля.*

Близькими за значенням до обставинних поширювачів міри і ступеня є детермінанти кількісної семантики. Вони здебільшого підкреслюють значення квантитивності в реченнях із партитивним родовим: *Дерева роzcвіло багато. Пишениці*

цього року *вродило мало. Трохи поменило води у ставку* → Порівн.: *Прокоповичка трохи проходила й заспокоїлася* (І. Нечуй-Левицький).

Детермінація градуальних дієслів зазначеними обставинними компонентами увиразнює онтологічну сутність предикатів процесу.

Інтегральна сема аналізованих предикатних одиниць – «кількісні та якісні зміни суб'єкта» становить макросистему складної фреймової структури. Корелюючи з іншими структурно-семантичними ознаками, градуальність реалізується в українській мові різними засобами – лексичними, словотвірними, граматичними, формуючи категорійне значення процесів. Семантика градуальності, на наш погляд, потребує детальнішого аналізу. Зокрема, перспективно відстежити міру і ступінь такої ознаки в різних лексико-граматичних одиницях, а також виявити її можливі способи реалізації в одиницях інших мовних рівнів, наприклад, у різних моделях синтаксичних конструкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Балашова Л. И.* Глаголы, означающие «переход из одного состояния в другое с нарастанием признака» (на материале глаголов со значением «изменения параметров») : дисс...канд. филолог. наук: / 10.01.01 / Л. И. Балашова. – Куйбышев, 1979. – 191 с.
2. *Берков В. П.* Семантика сравнения и типы ее выражения // Теория функциональной грамматики. Качественность. Количественность. / В. П. Берков. – СПб. : Наука, 1996. – С. 107–129.
3. *Богуславский И. М., Иомдин Я. Л.* Семантика быстроты / И. М. Богуславский, Я. Л. Иомдин // Вопросы языкознания. – 1999. – № 6. – С. 13–30.
4. *Бондарко А. В.* Семантика предельности / А. В. Бондарко // Вопросы языкознания. – 1986. – № 1. – С. 14–25.
5. *Вихованець І. Р.* Прийменникова система української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1980. – 286 с.
6. *Вихованець І., Городенська К.* Теоретична морфологія української мови / І. Вихованець, К. Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
7. *Возний Т. М.* Словотвір дієслів в українській мові у порівнянні з російською та білоруською / Т. М. Возний. – Львів : Вища школа, 1981. – 187 с.
8. *Гловинская М. Я.* Семантические типы видовых противопоставлений русского глагола / М. Я. Гловинская. – М. : Наука, 1982. – 155 с.
9. *Грещук В. В.* Український відприкметниковий словотвір / В. В. Грещук. – Івано-Франківськ : Плай, 1995. – 208 с.
10. *Ковалик І. І.* Діалектичний характер словотвірної структури похідного слова // Питання словотвору / І. І. Ковалик. – К. : Вища школа, 1979. – С. 20–26.
11. *Костусяк Н.* Категорія ступенів порівняння у граматичній системі української мови : автореф. дис...на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 / НАН України Ін-т укр. мови / Н. Костусяк. – К., 1998. – 20 с.
12. *Прокопчук Л. В.* Категорія порівняння та її вираження в структурі простого речення : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 / НАНУ Ін-т укр. мови / Л. В. Прокопчук. – К., 2000. – 18 с.
13. *Сигалов П. С.* Русские инхоативные глаголы : дисс...канд. філол. наук / П. С. Сигалов. – Ленинград, 1963. – 260 с.

14. *Bull W. Definitions // Bull W. Time, Tens, and the Verb / W. Bull. – California – Vol. 19. – 1960. – P. 1–19.*
15. *Comrie B. Aspect an introduction to the study of verbal aspect and related problems / B. Comrie // Cambridge Textbook Linguist. – 1976. – Vol. 10. – № 2. – P. 48–51.*
16. *Miller I. E. Stative verbs in Russian / I. E. Miller // Foundations of Language. – Vol. 6. – № 4. – 1970. – P. 488–504.*

*Стаття надійшла до редакції 05.10. 2011
доопрацьована 15. 10. 2011
прийнята до друку 10. 01. 2012*

GRADUALITY AS A STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURE OF VERBAL PREDICATES OF PROCESS IN CONNECTION WITH ASPECTUAL CONCEPTS

Halyna Kutnia

*Ivan Franko National University of Lviv,
The department of Ukrainian Language,
Universytets'ka Str., 1/234, 79001, Lviv, Ukraine,
phone: (032) 239 47 17*

The structural and semantic feature of graduality that is appropriate to verbal predicates of process is sifted in the article in connection with aspectual concepts of internal limit, aspects of actions, phasing, dynamics, temporal localization. Its particular modifications are analyzed through its adverbial determinants.

Key words: predicates of process, gradual verbs, internal limit, phasing, dynamics, temporal localization.

ГРАДУАЛЬНОСТЬ КАК СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ ПРИЗНАК ГЛАГОЛЬНЫХ ПРЕДИКАТОВ ПРОЦЕССА НА ФОНЕ АСПЕКТУАЛЬНЫХ ПОНЯТИЙ

Галина Кутня

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра украинского языка,
ул. Университетская, 1/234, 79001, Львов, Украина,
тел.: (032) 239 47 17*

Рассмотрен структурно-семантический признак градуальности, присущий глаголам в функции предикатов процесса, в связи с аспектуальными понятиями граничности, аспектов действия, фазовости, динамичности, временной локализованности. Проанализированы отдельные модификации этого признака обстоятельственными детерминантами.

Ключевые слова: предикат процесса, градуальные глаголы, граничность, динамичность, фазовость, временная локализованность.